

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Психологічний спецпрактикум з екстремальної та кризової психології»

вибірковий освітній компонент
за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»
підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 053 «Психологія»

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах на
2023-2024 навчальний рік.
Протокол від «08» серпня 2023 року
№ 1

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Психологічний спецпрактикум з екстремальної та кризової психології»

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Психологічний спецпрактикум з екстремальної та кризової психології» сприяють розвитку професійного мислення у здобувачів вищої освіти.

Даний курс передбачає вивчення організації роботи психологів ДСНС під час забезпечення службової діяльності аварійно-рятувальних служб, особливостей роботи психолога в екстремальних ситуаціях, надання невідкладної психологічної допомоги тим, хто її потребує, аналіз психологічних наслідків діяльності персоналу ДСНС під час виконання професійних обов'язків в умовах ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного та соціального походження, формування вмінь надання психологічної допомоги в гострий період розвитку травми після надзвичайної ситуації та здійснення психологічного супроводження професійної діяльності.

Основний результат, якого мають досягти здобувачі вищої освіти у ході вивчення навчальної дисципліни, є формування умінь з реалізації психологічного забезпечення службової діяльності аварійно-рятувальних служб. З метою активізації самостійної роботи програма містить семінарсько-практичні заняття, а також перелік завдань для самостійної роботи. Для підсумкового контролю програмою курсу передбачено проведення диференційованого заліку та екзамену.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Боснюк Валерій Федорович, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах соціально-психологічного факультету, кандидат психологічних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 434. Робочий номер телефону – 707-34-74.
E-mail	bosnyk@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	- психологія копінг-поведінки в різноманітних ситуативних контекстах; - дослідження ментальних ресурсів саморегуляції; - позитивна психологія.
Професійні здібності	- досвід практичної роботи на посаді психолога центру психологічного забезпечення в ДСНС України; - значний досвід викладацької діяльності.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	1. Боснюк В.Ф. Психологічний аспект надання першої медичної допомоги в екстремальних ситуаціях. Проблеми та перспективи розвитку забезпечення безпеки життєдіяльності: Зб. наук.

	<p>праць X Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, курсантів та студентів (Львів, 27 березня 2015 року). Л.: ЛДУБЖД, 2015. С. 223-224.</p> <p>2. Боснюк В.Ф., Олефір В.О., Перелигіна Л.А. Інтелектуально-емоційний ресурс копінг-поведінки рятувальника. Х.: ХНАДУ, 2016. 196 с.</p> <p>3. Боснюк В.Ф. Особливості адаптації психологів-випускників ДСНС України до професійної діяльності. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції: «Сучасний стан психологічного забезпечення професійної діяльності сил охорони правопорядку» (Харків, 25 листопада 2016 року). Х.: Національна академія НГУ, 2016. С. 5-6.</p> <p>4. Боснюк В.Ф. Особливості сприйняття образу психолога ДСНС України. Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. Вип. 21. Харків: НУЦЗУ, 2017. С. 22-30.</p> <p>5. Боснюк В.Ф. Особливості експрес-діагностики психічних станів особистості в зоні надзвичайної ситуації. Матеріали 19 Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Сучасний стан цивільного захисту України та перспективи розвитку» (Київ, 10-11 жовтня 2017 року). Київ: ІДУЦЗ, 2017. С. 54-56.</p> <p>6. Сергієнко О.О., Перелигіна Л.А., Боснюк В.Ф., Михлюк Е.І., Попов В.М., Куфлієвський А.С. Психопрофілактика та психокорекція професійного відчуження у працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Х.: НУЦЗУ, 2021. 133 с.</p> <p>7. Боснюк В.Ф., Олефір В.О. Когнітивний компонент суб'єктивного благополуччя особистості в ситуації пандемії COVID-19. Психологічний часопис: науковий журнал. Том 7. Вип. 4 (48). Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, 2021. С. 57-68.</p> <p>8. Професійні стереотипи та їх вплив на успішність діяльності рятувальників: монографія / Крещук К. Ю., Перелигіна Л. А., Боснюк В. Ф., Михлюк Е. І., Швалб А. Ю. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2023. – 204 с.</p>
--	--

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щочетверга з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 434. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни: одержання знань і необхідних навичок здобувачами вищої освіти з питань організації діяльності психологічної служби ДСНС, особливості надання допомоги постраждалим в зоні надзвичайної ситуації та в гострій фазі розвитку психічної травми.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	вибіркова
Рік підготовки	4 курс
Семестр	7, 8
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	6
- кількість модулів	4
- загальна кількість годин	180
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	4
- практичні заняття (годин)	20
- семінарські заняття (годин)	8
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсовий проект (робота) (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	148
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль	диференційований залік, екзамен

Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного навчання необхідне опанування навчальними дисциплінами: загальна психологія, психодіагностика в особливих умовах діяльності, основи психологічної практики, психологія управління в особливих умовах діяльності.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньо-професійної програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Дисциплінарні результати навчання
- Аналізувати психологічні особливості дій осіб в напружених ситуаціях професійної діяльності, регулювати власну поведінку в різноманітних ситуаціях професійної діяльності.
- Організувати та надавати невідкладну психологічну допомогу та підтримку особам, які постраждали унаслідок дії стрес-факторів в зоні надзвичайної ситуації.
- Реалізовувати комплекс заходів, спрямованих на виявлення рівня придатності особи до діяльності в особливих умовах.
- Оцінювати та моніторити соціально-психологічний клімат у колективах, надавати допомогу керівникам у згуртуванні підрозділу, вирішенню потенційних та реальних конфліктних ситуацій.
- Здійснювати систему заходів, спрямованих на збереження, відновлення та корекцію психічних станів, створення сприятливих умов, необхідних для забезпечення оптимального рівня готовності до виконання завдань за призначенням.

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Очікувані компетентності з дисципліни
- Здатність здійснювати психологічний супровід виконання завдань за призначенням.
- Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до напружених ситуацій професійної діяльності.

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. Організація і особливості роботи психологів ДСНС.

Тема 1.1. Характеристика психологічної роботи в ДСНС.

Тема 1.2. Теоретико-методологічні передумови оволодіння професією психолога.

Тема 1.3. Критерії ефективності психологічної роботи та професійної діяльності психолога ДСНС.

Тема 1.4. Нормативно-правова основа психологічної роботи в ДСНС.

Тема 1.5. Психологічне вивчення особового складу ДСНС.

Тема 1.6. Особливості вивчення соціально-психологічного клімату в пожежно-рятувальних частинах ДСНС.

Тема 1.7. Засоби психологічного вивчення працівників і трудового колективу ДСНС.

МОДУЛЬ 2. Робота психолога в екстремальних ситуаціях

Тема 2.1. Сутність та зміст психологічного забезпечення екстремальної діяльності працівників ДСНС

Тема 2.2. Організаційні аспекти надання екстреної психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях.

Тема 2.3. Психодіагностика психічних розладів в зоні надзвичайної ситуації.

Тема 2.4. Екстрена психологічна допомога населенню в екстремальних ситуаціях.

Тема 2.5. Особливості надання екстреної психологічної допомоги постраждалим з різними негативними психічними станами.

Тема 2.6. Самопомога при гострих реакціях на стрес.

МОДУЛЬ 3. Психологічна допомога постраждалому в гострий період розвитку травми після надзвичайної ситуації

Тема 3.1. Дебрифінг як метод психологічної корекції посттравматичних стресових розладів.

Тема 3.2. Аутодебрифінг та психобіографічний дебрифінг як індивідуально-груповий варіант дебрифінгу.

Тема 3.3. Характеристика методу «група психологічної підтримки».

Тема 3.4. Прийоми самостійної роботи клієнта між зустрічами з психологом.

Тема 3.5. Буклет психологічної допомоги як форма психологічного просвітлення.

МОДУЛЬ 4. Психологічне супроводження професійної діяльності.

Тема 4.1. Психологічне супроводження як модель психологічної допомоги в період кризи.

Тема 4.2. Основні засоби надання психологічної допомоги в період кризи.

Тема 4.3. Особливості вторинної травми та синдрому вигорання психолога ДСНС.

Тема 4.4. Супервізія як форма допомоги психологу.

Тема 4.5. Психологічні особливості проявів гендерних стереотипів. Проблеми реалізації гендерної рівності в ДСНС.

Тема 4.6. Психологічна саморегуляція як засіб підвищення ефективності діяльності.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма навчання					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота
7 - й семестр						

Модуль 1						
Тема 1.1	8	2			6	
Тема 1.2	8		2		6	
Тема 1.3	9		1		8	
Тема 1.4	9		1		8	
Тема 1.5	9		1		8	
Тема 1.6	8,5		0,5		8	
Тема 1.7	8,5		0,5		8	
Разом за модулем 1	60	2	6		52	
8 - й семестр						
Модуль 2						
Тема 2.1	10		2		8	
Тема 2.2	10		2		8	
Тема 2.3	10		2		8	
Тема 2.4	10		2		8	
Тема 2.5	10		2		8	
Тема 2.6	10		2		8	
Разом за модулем 2	60		12		48	
9 - й семестр						
Модуль 3						
Тема 3.1	6	2			4	
Тема 3.2	5		1		4	
Тема 3.3	5		1		4	
Тема 3.4	5		1		4	
Тема 3.5	5		1		4	
Разом за модулем 3	26	2	4		20	
Модуль 4						
Тема 4.1	7		1		6	
Тема 4.2	5		1		4	
Тема 4.3	7		1		6	
Тема 4.4	5		1		4	
Тема 4.5	5		1		4	
Тема 4.6	5		1		4	
Разом за модулем 4	34		6		28	
РАЗОМ	180	4	28		148	

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1	Теоретико-методологічні передумови оволодіння професією психолога.	2
2	Сутність та зміст психологічного забезпечення екстремальної діяльності працівників ДСНС.	2
3	Аутодебрифінг та психобіографічний дебрифінг як індивідуально-груповий варіант дебрифінгу.	1
4	Характеристика методу «група психологічної підтримки».	1
5	Психологічне супроводження як модель психологічної допомоги в період кризи.	1
6	Основні засоби надання психологічної допомоги в період кризи.	1
	Разом	8

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Критерії ефективності психологічної роботи та професійної діяльності психолога ДСНС.	1
2	Нормативно-правова основа психологічної роботи в ДСНС.	1
3	Психологічне вивчення особового складу ДСНС.	1
4	Особливості вивчення соціально-психологічного клімату в пожежно-рятувальних частинах ДСНС.	0,5
5	Засоби психологічного вивчення працівників і трудового колективу ДСНС.	0,5
6	Організаційні аспекти надання екстреної психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях.	2
7	Психодіагностика психічних розладів в зоні надзвичайної ситуації.	2
8	Екстрена психологічна допомога населенню в екстремальних ситуаціях.	2
9	Особливості надання екстреної психологічної допомоги постраждалим з різними негативними психічними станами.	2
10	Самодопомога при гострих реакціях на стрес.	2
11	Прийоми самостійної роботи клієнта між зустрічами з психологом.	1
12	Буклет психологічної допомоги як форма психологічного просвітлення.	1
13	Особливості вторинної травми та синдрому вигорання психолога ДСНС.	1
14	Супервізія як форма допомоги психологу.	1
15	Психологічні особливості проявів гендерних стереотипів. Проблеми реалізації гендерної рівності в ДСНС	1
16	Психологічна саморегуляція як засіб підвищення	1

	ефективності діяльності	
	Разом	20

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується в таких формах: навчальні заняття за видами, консультації, контрольні заходи, самостійна робота. Використовуються словесні (пояснення, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація, спостереження), практичні методи навчання.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, контрольної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку та екзамену.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль			
Модуль 1	лекції	1	0
	семінарські заняття	1	5
	практичні заняття*	2	5
Індивідуальна самостійна робота			15
Разом за поточний контроль			30
II. Контрольна робота*			30

III. Підсумковий контроль (диференційований залік) *				40
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100
I. Поточний контроль				
Модуль 2	лекції	0	0	0
	семінарські заняття	1	5	5
	практичні заняття*	5	5	25
Разом за поточний контроль				30
II. Контрольна робота*				30
II. Підсумковий контроль (диференційований залік) *				40
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100
I. Поточний контроль				
Модуль 3, 4	лекції	1	5	5
	семінарські заняття	2	5	10
	практичні заняття*	3	5	15
Разом за поточний контроль				30
II. Контрольна робота*				30
II. Підсумковий контроль (екзамен)*				40
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

* – види навчальних занять та контрольні заходи для обов'язкового виконання.

Поточний контроль

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті:

5 балів – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

4 бали – здобувач володіє навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки;

3 бали – здобувач орієнтується в обговорюваній тематиці, але недостатньо обґрунтуванні відповіді, допущені незначні;

2 бали – здобувач частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми;

1 бал – здобувач частково володіє матеріалом;

0 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка повідомлення, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті:

5 балів – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни. Граматично і стилістично без помилок оформлений звіт;

4 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

3 бали – завдання виконане частково, у звіті допущені незначні помилки;

2 бали – завдання виконане частково;

1 бал – завдання виконане частково, у звіті допущені суттєві помилки;

0 балів – завдання не виконане або у звіті допущені значні помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт:

25-30 балів – вірно дані відповіді на чотири питання з дотриманням всіх вимог до виконання;

20-24 балів – в цілому розкриті чотири питання, але недостатньо обґрунтуванні відповіді, допущені незначні помилки;

15-19 балів – дані відповіді на три питання;

10-14 балів – дані відповіді на два питання

5-9 балів – дано відповідь на одне питання;

0-4 балів – відповідь відсутня або робота містить грубі помилки.

Контрольна робота є складовою контролю роботи здобувачів вищої освіти, яка виконується у вигляді письмової роботи під час періоду самостійного навчання. Для отримання допуску до підсумкового контролю здобувач вищої освіти повинен виконати контрольну роботу, яка виконується у міжсесійний період та повинна бути подана для перевірки та рецензування викладачу. Здобувачі вищої освіти, контрольні роботи яких пройшли рецензування та зараховані, вважаються допущеними до складання екзамену з дисципліни. Оцінювання контрольної роботи здійснюється у відповідності до визначених критеріїв. У день складання екзамену контрольні роботи на рецензування не приймаються.

Загальні вимоги до оформлення контрольної роботи: написання українською мовою, чіткість побудови, логічна послідовність аргументації відповідей на завдання. Слід використовувати загальноприйнятую психологічну термінологію.

Контрольна робота оформляється на аркушах формату А4 без рамок, додержуючись таких розмірів полів: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм. Текст і рисунки набираються на комп'ютері. При підготовці рукопису засобами текстового редактора Word рекомендується дотримуватися таких вимог: шрифт – Times New Roman, розмір 14; міжрядковий інтервал – 1; відступ – 1,25 см; вирівнювання тексту – за

шириною. В таблицях та рисунках допускається використання шрифту розміром 12. Нумерація сторінок має бути наскрізною і подаватися арабськими цифрами зверху справа сторінки. Першою сторінкою є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації, але номер сторінки на ньому не ставлять.

Список використаних літературних джерел розміщується з нової сторінки у алфавітному порядку.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат).

Кожен варіант контрольної роботи складається з чотирьох питань. У відповіді на поставленні питання здобувачі вищої освіти повинні відобразити володіння навчальним матеріалом, зокрема, вміння застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, проявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Питання до контрольної роботи за модулем 1:

1. Основні етапи розвитку психологічної служби ДСНС.
2. Основні психологічні проблеми, на вирішення яких спрямована психологічна робота в ДСНС.
3. Основні завдання психологічної служби в структурі ДСНС.
4. Принципи психологічної роботи.
5. Структура психологічної служби ДСНС на норми службового навантаження.
6. Проблеми з якими стикаються здобувачі вищої освіти при адаптації до посади психолога після закінчення ЗВО.
7. Основні фактори, які ускладнюють процес встановлення психологів ДСНС як спеціалістів.
8. Проблема оцінки ефективності роботи психолога ДСНС, диференційна здатність оцінюючих критеріїв.
9. Формальні показники діяльності служби психологічного забезпечення ДСНС.
10. Основні умови, що забезпечують об'єктивність і всесторонність оцінки успішності професійної діяльності психолога ДСНС.
11. Професійна компетентність психолога, її основні показники.
12. Нормативно-правова основа психологічної роботи в ДСНС.
13. Функціональні обов'язки психолога ДСНС.
14. Права психолога в системі ДСНС.
15. За що відповідає та повинен знати психолог в системі ДСНС.
16. Цілі та задачі психологічного вивчення особового складу ДСНС.

17. Особливості професійно-психологічного відбору особового складу на службу в ДСНС.
18. Перелік методик, які використовуються для відбору на службу в ДСНС.
19. Особливості психологічної профілактики в ДСНС.
20. Психологічний супровід службової діяльності в ДСНС.
21. Особливості професійно-психологічного відбору кандидатів на навчання в освітні заклади ДСНС.
22. Психологічне консультування працівників ДСНС, які перебувають у резерві кадрів.
23. Консультування психологом керівника підрозділу ДСНС при розгляді кандидата для заміщення посади.
24. Надання психологічної допомоги призначеному керівникові ДСНС при входженні в нову посаду.
25. Порядок здійснення поглибленого психологічного вивчення кандидатів на керівні посади в ДСНС.
26. Робота з документами як один з основних засобів психологічного вивчення працівників ДСНС.
27. Опитування як один з основних засобів психологічного вивчення працівників ДСНС.
28. Особливості використання соціометричної методики при вивченні підрозділів ДСНС.
29. План нестандартизованого інтерв'ю для отримання первинної інформації про кандидата на посаду.
30. Спостереження і тестування як один з основних засобів психологічного вивчення працівників ДСНС.
31. Поняття та роль соціально-психологічного клімату в колективах ДСНС.
32. Аналіз параметрів за якими оцінюється соціально-психологічний клімат в підрозділі ДСНС.
33. Алгоритм вивчення соціально-психологічного клімат психологом в підрозділі ДСНС.
34. Практичні рекомендації щодо покращення або підтримання соціально-психологічного клімат на належному рівні в підрозділі ДСНС.
35. Основні положення та вимоги до кабінету психологічного розвантаження особового складу ДСНС.

Питання до контрольної роботи за модулем 2:

1. Що повинний робити психолог ДСНС на етапі підготовки до екстремальних подій?
2. Які завдання вирішує психолог в ході екстремальних ситуацій? Загальні стратегії психологічної допомоги.
3. Які завдання вирішує психолог після завершення екстремальних подій?
4. Профілактика чуток в зоні надзвичайної ситуації.

5. Профілактика панічного настрою серед населення в зоні надзвичайної ситуації.
6. Яка ціль і способи взаємодії психолога з іншими посадовими особами системи ДСНС під час надзвичайної ситуації?
7. Ціль і особливості діагностичної експрес-бесіди в зоні надзвичайної ситуації.
8. Ціль і особливості візуальної експрес-діагностики в зоні надзвичайної ситуації.
9. Основні психологічні особливості надзвичайної ситуації.
10. Загальна характеристика екстреної психологічної допомоги.
11. Характеристика основних психологічних періодів розвитку надзвичайної ситуації.
12. Організаційна схема діяльності спеціалістів психологічної служби на місці надзвичайної ситуації.
13. Затверджений порядок організації надання психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях.
14. Завдання та функції зведеної групи екстреної психологічної допомоги. Обов'язки керівника зведеної групи.
15. Особливості трансформації основних принципів діяльності спеціаліста-психолога в зоні надзвичайної ситуації.
16. Правила надання першої допомоги для психологів.
17. Правила ослаблення психологічної напруженості серед населення.
18. Допомога дитині після надзвичайної ситуації.
19. Характеристика екстреної психологічної допомоги постраждалим, які знаходяться в ізоляції.
20. Екстрена психологічна допомога населенню при відчутті страху та тривоги в екстремальних ситуаціях
21. Екстрена психологічна допомога населенню при плачі та істериці в екстремальних ситуаціях
22. Екстрена психологічна допомога населенню при апатії та руховому збудженні в екстремальних ситуаціях
23. Екстрена психологічна допомога населенню при нервовому тремтінню та ступорі в екстремальних ситуаціях.
24. Екстрена психологічна допомога населенню при галюцинаціях та агресії в екстремальних ситуаціях.
25. Особливості взаємодії з людьми з інвалідністю, зокрема з порушенням органів зору, слуху, опорно-рухового апарату, з розумовою відсталістю, психічними розладами, під час надання їм психологічної допомоги в зоні надзвичайної ситуації.
26. Універсальні методи самопомоги при гострих реакціях на стрес.
27. Прийоми самопомоги при відчутті страху та тривоги.
28. Прийоми самопомоги при плачі та агресії.
29. Прийоми самопомоги при істериці та апатії.

30. Прийоми самопомоги при нервовому тремтінні та руховому збудженні.

31. Перелік речей для «Валізи психолога» та обладнання «Пункту екстреної психологічної допомоги».

Питання до контрольної роботи за модулем 3 та 4:

1. Характеристика групової психотерапії.

2. Розкрийте суть моделі багатократної групової психотерапії

Е. Парсона.

3. Загальна характеристика психологічного дебрифінгу.

4. Завдання та структура психологічного дебрифінгу.

5. Характеристика «вступної» фази психологічного дебрифінгу.

6. Характеристика фази «фактів» психологічного дебрифінгу.

7. Характеристика фази «думок» психологічного дебрифінгу.

8. Характеристика фази «реагування» психологічного дебрифінгу.

9. Характеристика «завершальної» фази психологічного дебрифінгу.

10. Характеристика фази «реадаптації» психологічного дебрифінгу.

11. Характеристика аутодебрифінгу.

12. Розкрийте суть психобіографічного дебрифінгу.

13. Загальна характеристика методу «група підтримки».

14. Принципи роботи в «групі підтримки».

15. Обов'язки і вимоги до керівника «групи підтримки».

16. Щоденник як особливий психологічний засіб допомоги.

17. Характеристика структурованого щоденника самоспостереження.

18. Лист як психологічний прийом самостійної роботи.

19. Характеристика психологічного прийому афірмації.

20. Характеристика психологічного просвітлення.

21. Призначення і особливості буклету психологічної допомоги.

22. Основні принципи розробки буклету психологічної допомоги.

23. Психологічне супровід як модель психологічної допомоги в період кризи.

24. Основні принципи психологічного супроводу.

25. Характеристика діагностичної стадії психологічного супроводу.

26. Загальна характеристика реабілітаційної стадії психологічного супроводу.

27. Характеристика етапів реабілітаційної стадії психологічного супроводу.

28. Характеристика завершуючої стадії психологічного супроводу.

29. Особливості спілкування психолога з людиною в кризовій ситуації.

30. Моделі взаємодії психолога і клієнта при подоланні кризових ситуацій.

31. Характеристика психотехнік слухання, які допомагають побудувати процес спілкування.

32. Моделі психологічного впливу на клієнта.

33. Характеристика психологічної вторинної травми.

34. Характеристика психологічного синдрому вигорання.
35. Стадії синдрому вигорання та основні прояви серед консультантів-психологів.
36. Фактори, які здійснюють вплив на синдром вигорання особистості.
37. Сфери невідповідності особистості і професійної діяльності, що викликають синдром вигорання.
38. Загальна характеристика психологічної супервізії.
39. Особливості проведення супервізорської сесії.
40. Форми організації супервізорської практики.
41. Проблема формулювання «запросу» на супервізорську сесію.
42. Особливості роботи психолога з вторинною травмою.
43. Особливості саморегуляції особистості в стресових ситуаціях.
44. Характеристика самонавіювання за методом Куде.
45. Характеристика аутотренінгу (метод Шульца).
46. Характеристика нервово-м'язової релаксії (метод Джекобсона)
47. Характеристика експрес методів психічної саморегуляції.
48. Регуляція емоційних станів за допомогою спеціальних засобів.

Підсумковий контроль

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені:

35-40 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст питань;

28-34 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст поставлених питань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

20-27 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

12-19 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкритий зміст питань та завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

5-11 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0-4 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту питань.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі усного екзамену.

Кожен варіант екзаменаційного білету складається з чотирьох питань. Відповіді на питання оцінюються за критеріями досягнення нормативних результатів навчання. Основними вимогами є розуміння ідей та положень, здатність вичерпно та аргументовано їх викласти, висловити та обґрунтувати

власну позицію з питань, що розглядаються в ході вивчення дисципліни.

Перелік питань для підготовки до екзамену:

1. Основні етапи розвитку психологічної служби ДСНС.
2. Основні психологічні проблеми, на вирішення яких спрямована психологічна робота в ДСНС.
3. Основні завдання психологічної служби в структурі ДСНС.
4. Загальні принципи роботи психолога.
5. Структура психологічної служби ДСНС на норми службового навантаження.
6. Проблеми з якими стикаються здобувачі вищої освіти при адаптації до посади психолога після закінчення ЗВО.
7. Основні фактори, які ускладнюють процес встановлення психологів ДСНС як спеціалістів.
8. Проблема оцінки ефективності роботи психолога ДСНС, диференційна здатність оцінюючих критеріїв.
9. Формальні показники ефективності діяльності служби психологічного забезпечення ДСНС.
10. Основні умови, що забезпечують об'єктивність і всесторонність оцінки професійної діяльності психолога ДСНС.
11. Професійна компетентність психолога, її основні показники.
12. Нормативно-правові документи, що регламентують діяльність психолога ДСНС.
13. Функціональні обов'язки психолога ДСНС.
14. Права психолога в системі ДСНС.
15. За що відповідає та повинен знати психолог в системі ДСНС.
16. Цілі та задачі психологічного вивчення особового складу ДСНС.
17. Особливості професійно-психологічного відбору особового складу на службу в ДСНС.
18. Перелік методик, які використовуються для відбору на службу в ДСНС.
19. Особливості психологічної профілактики в ДСНС.
20. Психологічний супровід службової діяльності в ДСНС.
21. Особливості професійно-психологічного відбору кандидатів на навчання в освітні заклади ДСНС.
22. Психологічне консультування працівників ДСНС, які перебувають у резерві кадрів.
23. Консультування психологом керівника підрозділу ДСНС при розгляді кандидата для заміщення посади.
24. Надання психологічної допомоги керівникові ДСНС при входженні в нову посаду.
25. Порядок здійснення поглибленого психологічного вивчення кандидатів на керівні посади в ДСНС.
26. Робота з документами як один з основних засобів психологічного вивчення працівників ДСНС.

27. Опитування як один з основних засобів психологічного вивчення працівників ДСНС.

28. Особливості використання соціометричної методики при вивченні підрозділів ДСНС.

29. План нестандартизованого інтерв'ю для отримання первинної інформації про кандидата на посаду.

30. Спостереження і тестування як один з основних засобів психологічного вивчення працівників ДСНС.

31. Поняття та роль соціально-психологічного клімату в колективах ДСНС.

32. Аналіз параметрів за якими оцінюється соціально-психологічний клімат в підрозділі ДСНС.

33. Алгоритм вивчення соціально-психологічного клімат психологом в підрозділі ДСНС.

34. Практичні рекомендації щодо покращення або підтримання соціально-психологічного клімат на належному рівні.

35. Основні положення та вимоги до кабінету психологічного розвантаження особового складу ДСНС.

36. Що повинний робити психолог ДСНС на етапі підготовки до екстремальних подій?

37. Які завдання вирішує психолог в ході екстремальних ситуацій? Загальні стратегії психологічної допомоги постраждалим.

38. Які завдання вирішує психолог після завершення екстремальних подій?

39. Профілактика чуток в зоні надзвичайної ситуації.

40. Профілактика панічного настрою серед населення в зоні надзвичайної ситуації.

41. Яка ціль і способи взаємодії психолога з іншими посадовими особами системи ДСНС під час надзвичайної ситуації?

42. Ціль і особливості діагностичної експрес-бесіди з постраждалими в зоні надзвичайної ситуації.

43. Ціль і особливості візуальної експрес-діагностики з постраждалими в зоні надзвичайної ситуації.

44. Основні психологічні особливості надзвичайної ситуації.

45. Загальна характеристика екстреної психологічної допомоги.

46. Характеристика основних психологічних періодів розвитку надзвичайної ситуації.

47. Організаційна схема діяльності спеціалістів психологічної служби на місці надзвичайної ситуації.

48. Затверджений порядок організації надання психологічної допомоги в надзвичайних ситуаціях.

49. Завдання та функції зведеної групи екстреної психологічної допомоги. Обов'язки керівника зведеної групи.

50. Особливості трансформації основних принципів діяльності спеціаліста-психолога в зоні надзвичайної ситуації.
 51. Правила для психологів при наданні першої допомоги постраждалим в зоні надзвичайної ситуації.
 52. Правила ослаблення психологічної напруженості серед населення.
 53. Допомога дитині після надзвичайної ситуації.
 54. Характеристика екстреної психологічної допомоги постраждалим, які знаходяться в ізоляції.
 55. Екстрена психологічна допомога населенню при відчутті страху та тривоги в екстремальних ситуаціях
 56. Екстрена психологічна допомога населенню при плачі та істеричі в екстремальних ситуаціях
 57. Екстрена психологічна допомога населенню при апатії та руховому збудженні в екстремальних ситуаціях
 58. Екстрена психологічна допомога населенню при нервовому тремтінню та ступорі в екстремальних ситуаціях.
 59. Екстрена психологічна допомога населенню при галюцинаціях та агресії в екстремальних ситуаціях.
 60. Особливості взаємодії з людьми з інвалідністю, зокрема з порушенням органів зору, слуху, опорно-рухового апарату, з розумовою відсталістю, психічними розладами, під час надання їм психологічної допомоги в зоні надзвичайної ситуації.
 61. Універсальні методи самопомоги при гострих реакціях на стрес.
 62. Прийоми самопомоги при відчутті страху та тривоги.
 63. Прийоми самопомоги при плачі та агресії.
 64. Прийоми самопомоги при істеричі та апатії.
 65. Прийоми самопомоги при нервовому тремтінні та руховому збудженні.
 66. Перелік речей для «Валізи психолога» та обладнання «Пункту екстреної психологічної допомоги».
 67. Характеристика групової психотерапії.
 68. Розкрийте суть моделі багатократної групової психотерапії
- Е. Парсона.
69. Загальна характеристика психологічного дебрифінгу.
 70. Завдання та структура психологічного дебрифінгу.
 71. Характеристика «вступної» фази психологічного дебрифінгу.
 72. Характеристика фази «фактів» психологічного дебрифінгу.
 73. Характеристика фази «думок» психологічного дебрифінгу.
 74. Характеристика фази «реагування» психологічного дебрифінгу.
 75. Характеристика «завершальної» фази психологічного дебрифінгу.
 76. Характеристика фази «реадаптації» психологічного дебрифінгу.
 77. Характеристика аутодебрифінгу.
 78. Розкрийте суть психобіографічного дебрифінгу.
 79. Загальна характеристика методу «група підтримки».

80. Принципи роботи в «групі підтримки».
81. Обов'язки і вимоги до керівника «групи підтримки».
82. Щоденник як особливий психологічний засіб допомоги.
83. Характеристика структурованого щоденника самостереження.
84. Лист як психологічний прийом самостійної роботи.
85. Характеристика психологічного прийому афірмації.
86. Характеристика психологічного просвітлення.
87. Призначення і особливості буклету психологічної допомоги.
88. Основні принципи розробки буклету психологічної допомоги.
89. Психологічне супровід як модель психологічної допомоги в період кризи.
90. Основні принципи психологічного супроводу.
91. Характеристика діагностичної стадії психологічного супроводу.
92. Загальна характеристика реабілітаційної стадії психологічного супроводу.
93. Характеристика етапів реабілітаційної стадії психологічного супроводу.
94. Характеристика завершуючої стадії психологічного супроводу.
95. Особливості спілкування психолога з людиною в кризовій ситуації.
96. Моделі взаємодії психолога і клієнта при подоланні кризових ситуацій.
97. Характеристика психотехнік слухання, які допомагають побудувати процес спілкування.
98. Моделі психологічного впливу на клієнта.
99. Характеристика психологічної вторинної травми.
100. Характеристика психологічного синдрому вигорання.
101. Стадії синдрому вигорання та основні прояви серед консультантів-психологів.
102. Фактори, які здійснюють вплив на синдром вигорання особистості.
103. Сфери невідповідності особистості і професійної діяльності, що викликають синдром вигорання.
104. Загальна характеристика психологічної супервізії.
105. Особливості проведення супервізорської сесії.
106. Форми організації супервізорської практики.
107. Проблема формулювання «запросу» на супервізорську сесію.
108. Особливості роботи психолога з вторинною травмою.
109. Особливості саморегуляції особистості в стресових ситуаціях.
110. Характеристика самонавіювання за методом Куде.
111. Характеристика аутотренінгу (метод Шульца).
112. Характеристика нервово-м'язової релаксії (метод Джекобсона)
113. Характеристика експрес методів психічної саморегуляції.
114. Регуляція емоційних станів за допомогою спеціальних засобів.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.
2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися, до заняття не допускаються).
3. З навчальною метою під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.
4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.
5. Здобувачі повинні діяти відповідно до політики НУЦЗ України щодо академічної доброчесності.
6. Викладач буде вдячний, якщо здобувач надасть відгук щодо якості навчання та висловіть свої пропозиції з покращення змісту курсу та форм роботи.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

1. Боснюк В.Ф. Психологічний спецпрактикум з екстремальної та кризової психології: курс лекцій. Х.: НУЦЗУ, 2021. 76 с.
2. Екстремальна психологія: Підручник за заг. ред. проф. О.В. Тімченка. К.: ТОВ «Август Трейд», 2007. 502 с.
3. Корольчук М.С., Крайнюк В.М. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних та екстремальних умовах: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Ника-центр, 2006. 580 с.
4. Кремень В.Г., Костицький М.В., Максименко С.Д., Сафін О.Д. Психологія професійної діяльності офіцера. Підручник. Хмельницький: вид-во АПВУ, 1999. 464 с.
5. Кризова психологія: Навчальний посібник за заг. ред. проф. О.В. Тімченка. Х.: НУЦЗУ, 2010. 401 с.
6. Наказ МВС України від 31.08.2017 № 747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій»
7. Оніщенко Н.В. Екстрена психологічна допомога постраждалим в умовах надзвичайної ситуації: теоретичні та прикладні аспекти: монографія. 2014. 584 с.
8. Основи психологічного забезпечення діяльності МНС: Підручник за заг. ред. В.П. Садкового. Х.: УЦЗУ, 2009. 244 с.
9. Охременко О.Р. Діяльність у складних, напружених та екстремальних ситуаціях. К.: Національна академія оборони України, 2004. 210 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт навчально-наукової лабораторії екстремальної та кризової психології НУЦЗУ. Режим доступу: <http://extrpsy.nuczu.edu.ua/>
2. Збірка наукових праць журналу «Проблеми екстремальної та кризової психології». Режим доступу: <http://dcpp.nuczu.edu.ua/uk/>

Розробник:

Валерій Боснюк, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах
кандидат психологічних наук, доцент